

Fattigbloggen

Publicerad på aftonbladet.se den 17 mars 2009 till 18 april 2009.

Reporter: Jessica Ritzén, Aftonbladet

Fattigbloggen banade väg för ett helt nytt sätt att granska samhället i realtid. En ny slags journalistik skapades i dialog med läsarna och möjliggjordes enbart tack vare de sociala medierna. Greppet att leva på socialbidrag bidrog till att granskningen av socialbidragssystemet fick ett tydligt underifrånperspektiv vilket ökade intresset och engagemanget hos läsarna. Bloggens tusentals källor kunde avslöja systemfel som annars hade varit svåra att blottlägga.

Från början var tanken att reportern Jessica Ritzén under en månad skulle leva på socialbidrag och sedan skriva om det som del i en artikelserie om socialbidragssystemet. Idén fick hon under arbetet med en artikelserie om ensamamma mammor och deras svåra ekonomiska situation år 2008. Mammorna ifrågasatte om politikerna visste vad en matkasse kostade och tyckte att ”de borde leva som oss ett tag”. Samtidigt kom rapporter om att 200 000 svenskar skulle hamna på socialbidrag de närmaste åren. Socialkontoret på Östermalm ställde upp på att ta emot reportern och göra en beräkning av hennes socialbidrag. Efter mötet bestämdes att hon skulle blogga om upplevelsen i realtid, den 17 mars startade Fattigbloggen.

Fattigbloggen blev snabbt största bloggen på Aftonbladets bloggportal med drygt 90 000 unika besökare i veckan. Trafiken var delvis helt ny, många av läsarna hade aldrig tidigare besökt en blogg.

Det var inte bara socialbidragstagare som hittade dit. Bloggen samlade arbetslösa, utförsäkrade, studenter, pensionärer, egenföretagare och andra människor som identifierade sig som fattiga och saknade en plattform i traditionella medier. Även experterna hittade hit. Socialsekreterare, jurister, hjälporganisationer, forskare och kommunchefer insåg behovet av en diskussion kring socialbidraget och välfärden.

Det folkliga engagemanget manifesterades i ett rekordstort antal kommentarer. Bloggen fick mer än 200 kommentarer per dag och efter en månad var antalet uppe i 7 700. Kommentarer utgör en stor del av Fattigbloggens journalistiska värde och ger en unik samtidsbeskrivning av fattigdomen i Sverige 2009. Av utrymmesskäl har endast kommentarer från ett blogginlägg bifogats denna ansökan. Övriga kommentarer finns att läsa under varje inlägg på bloggen.

Bara administrationen, att läsa och moderera kommentarerna, visade sig vara en heltidsuppgift. Därför frikopplades reportern från sina vanliga arbetsuppgifter för papperstidningen. Under 31 dagar arbetade hon med att administrera bloggen, intervjua experter, göra reportage med socialbidragstagare och följa upp nyheter i bloggens spår. Allt publicerades fortlöpande i bloggen. Reportern dokumenterade även sitt liv på socialbidrag. Med tanke på det genomslag bloggen fick borde redaktionen ha frigjort fler resurser för att mer effektivt hantera det enorma materialet.

Massmedias intresse genererade ett 25-tal intervjuer med reportern Jessica Ritzén i tv, radio och tidningar och Fattigbloggen omnämndes i mångdubbelt fler. SVT:s Debatt gjorde ett specialprogram med anledning av bloggen, precis som radioprogrammet Karlavagnen. Den till en början hårda kritiken gav bloggen legitimitet även i andra medier och ökade intresset bland läsarna.

Fattigbloggen lyckades sätta fattigdomen på både den politiska och mediala agendan. En slagning i Mediearkivet visar att ordet socialbidrag aldrig tidigare omnämnts så många gånger som i mars månad 2008. Efter bloggans slut startade några aktiva läsare en egen webbplats, fattigsidan.se, för att fortsätta att hjälpa varandra att få rätt mot socialförvaltningarna. Det bildades också stödgrupper för sjukförsäkrade i bloggans spår. En debattartikel av reportern Jessica Ritzén publicerades senare på Aftonbladets debattsida riktad till ministrarna på socialdepartementet. Kommunminister Maria Larsson valde att inte kommentera bloggen och hänvisade till att hon hade fullt upp i flera veckor med den då så kallade Mexikoinfluensan.

Bloggens olika journalistiska arbetsmetoder

1) Testa att leva som socialbidragstagare

En viktig framgångsfaktor var att reportern gjorde ett så kallat ”live in”. Genom att leva på socialbidrag och berätta om vad det innebär att gå från att ha ett lönearbete till att leva på existensminimum skapade hon ett

förtroende hos målgruppen. Beskrivningarna av vardagen på existensminimum fick många läsare att följa bloggen och engagera sig i kampen. De bidrog även med hundratals konkreta tips om hur man kan överleva på nästan ingenting. Ett ämne som nästan förtjänade en blogg i sig.

2) Beskriva socialbidragstagares verklighet

Huvudsyftet med bloggen var att visa fattigdomen. Eftersom det är så skamfyllt att leva på socialbidrag får vi sällan höra dessa berättelser. Även i bloggen valde de flesta att vara anonyma. Många väntade in i det sista tills de läst tillräckligt många liknande berättelser innan de vågade dela med sig av sina egna. Två case valdes ut och följdes med namn och bild i följetongsform. Bland annat Cecilia Lång. Från dagen när hon besökte socialkontoret för första gången genom den snåriga och förnedrande resan som gjorde att hon till slut gav upp och drog tillbaka sin ansökan.

3) Avslöja missförhållanden

Bloggen avslöjade en mängd missförhållanden i socialbidragssystemet. Eftersom ämnet är relativt oskrivet fanns det en ocean att ösa ur. Bland annat tvingades Stockholms stad att höja gränsen för elförbrukning som de negligerat att höja. Och Österåkers kommun tvingades höja riksnormen som de höll på en för låg nivå. Bloggen avslöjade även att många kommuner i strid mot lagen krävde inkomstredovisning för tre månader tillbaka och räknade av dessa inkomster från socialbidraget. Granskningen visade också att många kommuner inte låter socialbidragstagare behålla pengar de fått i välgörenhet av hjälporganisationer. Samt att vissa kommuner fortfarande drar av sommarjobbade barns lön från socialbidraget, trots att de inte ska det. Med hjälp av tusentals socialbidragstagare över hela landet avslöjades systemfel som inte hade blottlagts med bara ett eller ett par case.

4) Kartlägga med läsarna

Efter en debatt om huruvida socialbidraget borde innefatta även bredband kom kommentarer om kommuner som börjat ta betalt för internet på biblioteken. Läsarna uppmanades att delta i kartläggningen av Sveriges alla bibliotek för att få fram vilka som tog betalt. Det visade sig vara oerhört effektivt. På några timmar var en tiondel av Sverige kartlagt och innan månadens slut presenterades "skamlista" över dem som tog betalt.

5) Analysera socialbidragssystemet

Bloggen möjliggjorde en analys av socialbidraget som visade att det är svårt att få, svårt att leva på och svårt att ta sig ur. Det är något som går på tvärs mot föreställningen att människor lättvindigt utnyttjar ett frikostigt bidragssystem. Du får inte äga någonting av realiserbart värde för att få socialbidrag. I normen ingår varken mobiltelefon, kabel-tv eller bredband och matnormen på 53 kronor är inte anpassad efter dagens konsumtion eller priser. Socialbidraget leder oftast människor in i en skuldfälla vilket gör att de har svårt att ta sig ur bidragsberoendet.

Den sista veckan fokuserade bloggen på att sammanställa den katalog av rättigheter som försvinner samma dag du kliver in på ett socialkontor. Då har du inte rätt att vara sjuk, att vara sambo utan att försörjas av denne, att få ersättning om du utsätts för ett brott, att få vaccin, att få bostadsbidrag eller barnbidrag. Listan kan göras lång. Eftersom all inkomst dras från socialbidraget får du aldrig mer än 3 680 kronor. Bilden av utanförskapets omfattning synliggjordes tack vare de tusentals källor som bidrog till bloggen.

6) Driva välfärdsdebatt

En stor del av bloggans kommentarer handlade om välfärden och vad människor ska ha rätt till. En viktig uppgift blev att lyfta och synliggöra välfärdsdebatten. Debatten var seriös och av de 7700 kommentarerna togs endast ett trettiotal bort för att de gränsade till hets mot folkgrupp eller personangrepp. Läsarna tog debatten på allvar och vårdade den. Bloggen har inte anmälts till PO eller annan instans.

Fattigbloggen lyckades på bara en månad sätta fattigdomen på agendan och gav människor en helt ny bild av att det faktiskt finns fattiga i Sverige. I dag används ordet mer frekvent både av politiker och i media. Den gav röst åt en stor grupp människor som i dag inte känner sig hemma i traditionella media. Bloggen blev även internationellt uppmärksam, bland annat i franska Libération, I dag förmedlar reportern Jessica Ritzén sina kunskaper i både fattigdomsfrågan och bloggjournalistik till bland andra ideella organisationer, journalistutbildningar och medieföretag.